

HAWLIAU PLANT

Gan gyfeirio'n fanwl at ystod o lenyddiaeth, adolygwch yn feirniadol a dadansoddwch her neu rwystr i gyflawni hawliau plant a wynebwr gan sefydliad perthnasol ac awgrymwch ddull posibl o fynd i'r afael â'r mater hwn. Dylech gynnwys offeryn dadansoddi perthnasol i gefnogi eich trafodaeth ymhellach.



1502221 – RYAN ANTHONY PETERS

Cyflwyno a darllen y teitl.



YMGORFFORI'R CCUHP O FEWN LLEOLIAD ADDYSG GYNRADD YNG NGHYMURU

- Trosolwg y CCUHP
- Deddfwriaeth a pholisi cyfredol yng Nghymru
- Rhwystrau allweddol i weithredu'r CCUHP yn llwyddiannus mewn lleoliadau addysgol
- Dadansoddiad
- Argymhellion ar gyfer y dyfodol

Esbonio be fi mynd i ganolbwyntio ar.

Ar gyfer y cyflwyniad yma, byddaf yn cyfeirio at y Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn, yn syml fel y Confensiwn.

Darllen trwy'r agenda.



Mae hawliau dynol yn gwarantu rhyddid sylfaenol ac yn cwrdd ag anghenion sylfaenol holl ddynoliaeth, wedi'u hategu gan barch at urddas dynol. Mae hawliau dynol yn orfodol ar llywodraeth ac awdurdodau cyhoeddus ar bob lefel yn y DU, ac yn darparu fframwaith moesegol cryf ar gyfer cynllunio, gwneud penderfyniadau a'u gweithredu. Mae gan blant hawl i'w hawliau dynol, gan gynnwys y gallu i fynediad at ac arfer eu hawliau. Ond, mae plant 0-17 oed hefyd yn cael amddiffyniad hawliau dynol arbennig gan Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP) (Children's Commissioner for Wales, 2017).

Mae gan y Confensiwn 54 erthygl sy'n cwmpasu bob agwedd o fywyd plentyn ac yn nodi'r hawliau sifil, gwleidyddol, economaidd, cymdeithasol a diwylliannol y mae gan bob plentyn ym mhobman hawl iddynt. Mae hefyd yn egluro sut y mae'n rhaid i oedolion a llywodraethau weithio gyda'i gilydd i sicrhau bod pob plentyn yn gallu mwynhau ei holl hawliau. Mae'r Confensiwn yn weledigaeth ryngwladol sydd yn edrych ar blant fel bodau dynol sydd â hawliau (Invernizzi a Williams, 2013) ac mae'n cynnwys newid patrwm (paradigm) yn statws plant (Alderson, 2015). Mae'n cyflwyno'r "plentyn dinesydd" sydd â'r hawl i ystyried rinwedd ei hun er gwaethaf diffyg gallu ffurfiol a dylanwadau gwleidyddol. Yn ôl y siarter, dylai oedolion hyrwyddo buddiannau gorau'r plentyn a chydabod y bydd hyn yn wahanol mewn cyd-destunau

diwylliannol gwahanol (Erthygl 3), ond ym mhob cyd-destun, rhaid ystyried llais y plentyn (Erthygl 12). Mae'n un peth i bob gwlad yn y byd (ac eithrio UDA) lofnodi'r confensiwn hwn, ond bydd gweithredu'r confensiwn yn dibynnu ar ba mor dderbyniol yn wleidyddol ac yn gymdeithasol mae'r Confensiwn i boblogaeth oedolion y wlad. Mae'r Confensiwn yn cydnabod plentyn fel bod dynol llawn ac mae wedi'i gynllunio i rymuso plant, ond oni bai ei fod wedi'i wreiddio'n gadarn mewn polisi cymdeithasol y mae'r boblogaeth oedolion yn ei gefnogi, bydd yn aros yn rhethregol (Lyle, 2014).

Mae'r Confensiwn yn trefnu hawliau plant i dri chategori: darpariaeth, diogelu a chyfranogiad (Children's Commissioner for Wales, 2017).

Fe wnaeth Llywodraeth Cymru dderbyn yn ffurfiol y Gonfensiwn i ddarparu sylfaen egwyddor ar gyfer ymdrin â phlant yn 2004.

Mae'r [Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc \(Cymru\) 2011](#) yn galw ar Lywodraeth Cymru i roi sylw dyledus i'r Gonfensiwn (CCUHP) wrth gyflawni holl swyddogaethau o fis Mai 2014, ac mewn unrhyw gyfraith neu bolisi newydd a ffurfir. Disgwylir i Lywodraeth Cymru hefyd lunio Cynllun Hawliau Plant a hybu gwybodaeth a dealltwriaeth o'r Confensiwn (Llywodraeth Cymru, 2014).



DEDDFWRIAETH A PHOLISI

•Beth yw plentyn / person ifanc / oedolyn?

•Beth yw ystyr bod yn blentyn / person ifanc / oedolyn?

•Sut mae oedolion yn gwrandao ar leisiau plant / pobl ifanc?

•Beth sy'n gysylltiedig â pharchu barn plant / pobl ifanc?

•Pa farnau a phenderfyniadau y gall plant / pobl ifanc eu gwneud drostynt eu hunain ac ar gyfer / gydag eraill?





(Llywodraeth Cymru, 2019).



(Children's Commissioner for Wales, 2017)

Mae'r drafodaeth yn y cyflwyniad hwn yn digwydd yng nghyd-destun Cymru, y wlad gyntaf yn y DU i roi'r Confensiwn fel sail i'w holl waith ar draws y llywodraeth drwy basio Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) (Llywodraeth Cymru, 2011). Mae Llywodraeth Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i ysgolion roi'r Confensiwn wrth wraidd ei bolisiau, ei harferion a'i hethos. Trwy ddatgan "hawliau'r plentyn", mae'r llywodraeth yn herio llawer o dybiaethau cymdeithas am y berthynas rhwng oedolyn a phlentyn. Yn gyffredinol, nid yw'r gymdeithas yn cymryd o ddifrif y syniad bod plant yn cyfrannu at ddadleuon am bethau sy'n effeithio arnynt, boed hynny yn yr ysgol neu'r tu allan (Lyle, 2014). Mae hyn yn codi rhai cwestiynau pwysig i addysgwyr, fel y rhai a welir ar y sgrin.

Er mwyn hwyluso cynnwys plant a phobl ifanc ym mhob agwedd ar fywyd, ym mis Mawrth 2012, datblygwyd y Cynllun Hawliau Plant a'i gymeradwywyd gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru. Mae wedi'i gynllunio i sicrhau bod y Confensiwn yn cael ei ystyried ym mhob polisi ac arfer sy'n cynnwys plant a phobl ifanc. Drwy'r mesur hwn, arwyddodd Cymru ei bwriad i weithredu'r Confensiwn yn llawn. Mae hyn wedi rhoi sefyllfa plant a materion yn ymwneud â phlentyndod yng nghanol bywyd cyhoeddus yng Nghymru (Llywodraeth Cymru, 2014).

Yn dilyn sefydlu fframwaith cwricwlwm yn 2008, nododd Cynllun Gweithredu'r Confensiwn ar gyfer Cymru, Gwneud Pethau'n iawn, sut y bydd y llywodraeth a'i phartneriaid yn datblygu camau i gryfhau cyfranogiad yn yr ysgol, yr ystafell ddosbarth ac unrhyw leoliad dysgu, i gynyddu cyfleoedd i bob plentyn a pherson ifanc yng Nghymru gymryd rhan mewn gwneud penderfyniadau ar faterion sy'n effeithio arnynt (Llywodraeth Cynulliad Cymru, 2009).

Gellir gweld, felly, bod polisi cenedlaethol Cymru yn darparu fframwaith ar gyfer athrawon ac ysgolion sy'n dymuno hyrwyddo llais dysgwyr. Adlewyrchir hyn hefyd yng ngweledigaeth Estyn, swyddfa Arolygiaeth Ei Mawrhydi yng Nghymru (Estyn, 2007). Mae Estyn (2007) yn pwysleisio pwysigrwydd ymgynghori a gwrando ar ddisgyblion i lywio gosod nodau a sicrhau bod ysgolion yn ymatebol i anghenion dysgwyr ac yn bodloni anghenion unigol.



RHWYSTRAU ALLWEDDOL

- Goruchafiaeth llais athrawon
- Safbwyntiau awdurdodol athrawon
- Diffyg dealltwriaeth

It is clear that some adults are confusing respect with fear and obedience, perhaps hankering after some bygone age when children were fearful of adults. It seems equally clear that many more adults are unwilling to think about how they might earn the respect of the young. They seem to expect automatic respect in a way that they do not from fellow adults

(Children's Commissioner for Wales, 2017, p.14).



Mae lleoliadau addysg yng Nghymru yn gweithio'n galed i alluogi plant i wireddu eu hawliau ond mewn rhai lleoliadau nid yw'r cysylltiad rhwng eu gwaith a hawliau plant yn glir i staff, dysgwyr neu'r gymuned ehangach. Un rhwystr allweddol i dderbyn a gweithredu'r Confensiwn yw'r gwahaniaethau canfyddedig rhwng plant ac oedolion lle maent mewn perthynas â phŵer. Bydd y Mesur yn ddiystyr oni bai bod oedolion yn derbyn eu rhwymedigaeth i blant a phobl ifanc. Mae athrawon yn rhan o'r gymuned ddehongli sydd â'r pŵer i myndro i ystyr i'w blaenoriaethau eu hunain (Torbin [2010](#)) a dywed Williams (2013) fod gwybodaeth a dealltwriaeth sylfaenol o'r Confensiwn yn isel. Mae Williams (2013) yn dadlau na allwn ddeddfu er mwyn cael gwared ar anghyfiawnder - gan ddweud – "saying it should happen, does not make it so" (Williams, 2013, t.54).

Mae hyn yn codi llawer o gwestiynau am yr hyn dan sylw yn yr alwad hon am gydnabod hawliau plant, a sut y caiff ei gydbwyso ag awdurdod oedolion. Mae'r atebion yn dibynnu ar sut mae un yn diffinio plant. Mae'r awyrgylch foesegol sy'n gyffredin mewn ysgolion yn effeithio ar blant, felly mae angen i ni ddeall y rhwydwaith o reolau neu'r normau sy'n cynnal agweddau a gwerthoedd (Campbell [2007](#)).

Daeth safbwyntiau, awdurdod a chyfrifoldeb athrawon dros blant i'r amlwg fel cysyniad wrth drafod y Confensiwn. Rhwystr allweddol arall i weithredu'r Confensiwn yw goruchafiaeth llais yr athro ar draul lleisiau ystyrlon myfyrwyr (Harper, 2013). Mae'r berthynas bŵer hon rhwng athrawon a dysgwyr yn debygol o fod yn faen tramgwydd i arferion cyfranogol mewn lleoliadau dosbarth.

Ystyriwyd bod gweithredu'r Confensiwn yn fygythiad i ffiniau traddodiadol rhwng oedolion a phlant. Cafwyd gwrthwynebiad allweddol gan y rhai a welodd athrawon fel ffigurau awdurdodol na ddylid eu herio. Yn debyg i ganfyddiadau Lundy (2007) wrth ymchwilio i gyfranogiad plant mewn gwneud penderfyniadau, roedd cyfranogwyr hyfforddiant yn aml yn gwneud datganiadau a oedd yn ei gwneud yn glir bod "oedolion yn gwybod orau" ac yn haeddu cael eu barn a'u hawdurdod. Mynegodd y cyfranogwyr y farn bod llawer o athrawon yn gyfarwydd â meddiannu swydd o awdurdod sydd wedi cael ei harfer mewn modd awdurdodol yn draddodiadol ac yn aml yn ei chael yn anodd i ddychmygu, heb sôn am weithredu, ddull amgen. Mae syniadau'r athrawon o'r hyn sy'n ddyledus iddynt fel oedolion, yn amlwg yn dylanwadu ar sut maent yn ymateb i'r Confensiwn.

Nodwyd Comisiynydd Plant Cymru dystiolaeth o'r rhwystr hwn hefyd:

It is clear that some adults are confusing respect with fear and obedience, perhaps hankering after some bygone age when children were fearful of adults. It seems equally clear that many more adults are unwilling to think about how they might earn the respect of the young. They seem to expect automatic respect in a way that they do not from fellow adults. (Children's Commissioner for Wales, 2017).

Heb ddeall y Confensiwn a'i botensial i'w gymhwyso mewn ysgolion, gall athrawon weithiau fod yn wrthwynebus i'r syniad o'i ymgorffori yn eu haddysgu yn yr ystafell ddosbarth (Covell, 2008). Heb ddeall y berthynas rhwng hawliau a chyfrifoldebau sy'n cael eu tanlinellu gan y Confensiwn a sut mae dealltwriaeth plant o'r hawliau a'r cyfrifoldebau hynny'n hyrwyddo awyrgylch o barch, gall athrawon fod yn wylidwrs o addysgu myfyrwyr am y Confensiwn neu ystyried hawliau plant yn eu dysgu yn feddylgar.

Mewn astudiaeth a gynhaliwyd gan MacMath (2008), gofynnwyd i athrawon "Pam ddim addysgeg ddemocrataidd?" Roedd yr ymatebion yn cynnwys datganiadau fel y canlynol, "Oherwydd y byddai hynny'n golygu bod gan bawb bleidlais, gan wneud yr athro yn llai niferus, ac byddai'r diwrnod ysgol yn cynnwys chwarae gemau a rhedeg y tu allan.

Mae yna gamsyniad ymysg rhai addysgwyr y bydd gwrthryfel ac anhrefn yn eu hystafell ddosbarth os bydd plant yn ymwybodol o'u hawliau, a bydd athrawon yn colli eu safleoedd goruchafiaeth (Covell, 2008). That fear of losing control in their classroom is directly related to another challenge in children's rights education: traditional views about children and their abilities.

Mae agweddau traddodiadol am blant yn aml yn ymwneud â phlant fel eiddo eu rhieni, yn analluog, yn greaduriaid diniwed y mae angen eu hamddiffyn yn erbyn gwleidyddiaeth, ond eto mae creaduriaid afreolus yn anaddas ar gyfer hawliau a chyfrifoldebau dinasyddiaeth (Covell, 2008).

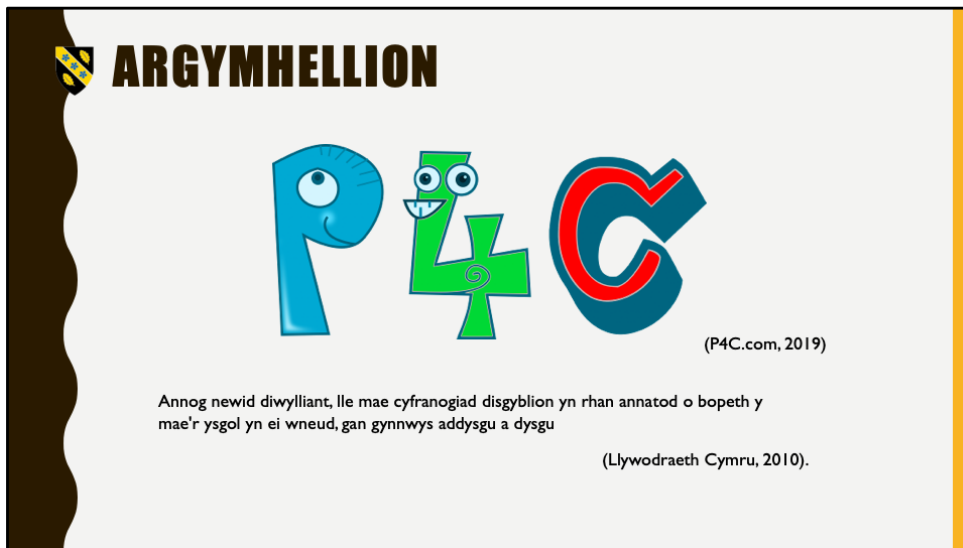
Yn unol â hynny, yn aml gwrthodir rolau plant fel dinasyddion cyfrannol cyfreithlon gan y tybir nad ydynt yn gymwys i arfer eu hawliau a'u cyfrifoldebau neu wneud penderfyniadau er lles eu diddordebau hirdymor ac er lles cymdeithasau (Covell, 2008, t. 58). Fodd bynnag, gall plant wneud penderfyniadau cyfrifol a rhoi mewnbnw pwysig a threiddgar i'r penderfyniadau hynny sy'n effeithio ar eu bywydau. Am y rheswm hwn, mae'n hanfodol bwysig bod athrawon a darpar athrawon yn ymwybodol o fanteision addysgol a chymdeithasol addysg hawliau plant.

S W O T	DADANSODDIAD	
	Strengths (Cryfderau)	Weaknesses (Gwendidau)
	Deddfwriaeth / Polisi Hyfforddiant Adnoddau Comisiynydd Plant Cymru	Monitro – Gweithredu Cysondeb hyfforddiant Newid Staff Anghysondebau Darpar Fyfirwyr
	Opportunities (Cyfleoedd)	Threats (Bygythiadau)
	Mabwysiadu Ysgolion sy'n Parchu Hawliau (RRS) - gorfodol Hyfforddiant gorfodol Datblygu Cyfathrebu gyda phlant Rhieni (Gwasanaethau Iechyd)	Canfyddiadau Athrawon Agweddau Arweinyddiaeth / Rheolaeth Cyfyngiadau Ariannol

Offeryn dadansoddi – SWOT

Wefan Hawliau Plant Cymru, a drefnwyd gan Llywodraeth Cymru.

Mynediad i hyfforddiant



Cred yr uwch addysgwyr yr ymgynghorwyd â hwy, os yw athrawon am weld plant fel actorion cymdeithasol ac yn gyfranogwyr lle mae eu barn yn ddilys ac yn bwysig, mae angen iddynt gael eu gwneud yn ymwybodol o ddulliau addysgol sy'n modelu ffyrdd o weithio a all ystyried yr agenda cyfranogiad yn llawn. Rhaid i ni roi'r offer i athrawon ar gyfer cyflawni canlyniadau - lle daw hawliau'n realiti - fel arall bydd y Mesur yn ddiystyr.

Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn cydnabod bod angen arweiniad ar ysgolion er mwyn “encourage a change of culture, where pupil participation becomes part and parcel of everything the school does, including teaching and learning” (Llywodraeth Cymru, 2011, t.42).

Un enghraifft o ymagwedd addysgol sydd wedi'i chymeradwyo gan Lywodraeth Cymru yw Athroniaeth i Blant, a elwir fel arall yn P4C.

Yr egwyddor sylfaenol yw bod plant ifanc yn profi rhesymeg a deialog resymol am bethau sy'n bwysig iddyn nhw a'u hathrawon. Y nod i bob plentyn yw peidio â chael dadl, ond i ddod yn gliriach, yn fwy cywir, yn llai groesddywedol ac yn fwy ymwybodol o'u gwerthoedd a'u hawliau eu hunain ac eraill (Lyle, 2014).

Mae corff o dystiolaeth ymchwil yn awgrymu bod effaith sylweddol ar well deilliannau academiaidd disgyblion mewn ystod o asesiadau, drwy ddefnyddio P4C (Trickey a Topping, 2004). Mae hyn yn bwysig, fel y trafodwyd eisoes yn y cyflwyniad hwn, mae goruchafiaeth llais yr athrawon yn aml yn rhwystro i weithredu hawliau plant. Oherwydd hyn, mae athrawon yn annhebygol o gofleidio P4C dim ond ar y sail ei fod yn cefnogi hawliau'r plentyn, byddai hefyd angen cefnogi'r agenda safonau, sydd, gall rhai ddadlau, yn cael mwy o ddylanwad ar arferion mewn ysgolion ac ystafelloedd dosbarth.

Byddai hyn, ynghyd â'r cyfleoedd eraill a drafodwyd, yn lliniaru'r bygythiadau a'r rhwystrau o ran gweithredu hawliau plant mewn lleoliad addysgol.

Diolch am wrando.



RHESTR CYFEIRNODI

Alderson, P. (2015) *Law in Society: Reflections on Children Family Culture and Philosophy*. London: Brill.

Campbell, E. (2007) *The Ethical Teacher*. Maidenhead: McGraw-Hill International (UK) Ltd.

Children's Commissioner for Wales (2017) *The Right Way - A Children's Rights Approach for Education in Wales*. (Ar-lein) [Childcomwales.org.uk](http://childcomwales.org.uk). Ar gael yn: <https://www.childcomwales.org.uk/wp-content/uploads/2017/05/The-Right-Way-Education.pdf> (Darllenwyd: 2 Ebrill 2019).

Covell, K. (2008) *The Rights Way to Education*. (Ar-lein) Education Canada. Ar gael yn: <http://cea-ace.ca/sites/cea-ace.ca/files/EdCan-2009-v49-n1-Covell.pdf> (Darllenwyd: 2 Ebrill 2019).

ESTYN (2007) *Transforming schools: a discussion paper*. (Ar-lein) [Estyn.gov.wales](http://estyn.gov.wales). Ar gael yn: <https://www.estyn.gov.wales/sites/default/files/documents/Transforming%20schools%3A%20a%20discussion%20paper%20-%20March%202007.pdf> (Darllenwyd: 2 Ebrill 2019).

Harper, J. (2013) *Uncovering Barriers to Embedding Restorative Justice in Schools: Moving Towards Restorative Ethics*. Ph.D. University of Wales.

Hawliau Plant Cymru (2019) CCUHP. (Ar-lein) [Hawliauplant.cymru](http://hawliauplant.cymru). Ar gael yn: <http://www.hawliauplant.cymru/index.php/hawliau> (Darllenwyd: 2 Ebrill 2019).



Invernizzi, A. a Williams, J. (2013) *The human rights of children*. Farnham: Ashgate Publishing.

Lansdown, G., Jimerson, S. a Shahroozi, R. (2014) 'Children's rights and school psychology: Children's right to participation', *Journal of School Psychology*, 52, 1, tt.3-12.

Llywodraeth Cymru (2011) *Children and Young Persons (Wales) Rights Measure 2011*. (Ar-lein) Wales.gov.uk. Ar gael yn: <https://gov.wales/topics/people-and-communities/people/children-and-young-people/rights/?lang=en> (Darllenwyd: 2 Ebrill 2019).

Llywodraeth Cymru (2014) *Cynllun Hawliau Plant 2014 Trefniadau ar gyfer rhoi sylw dyledus i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP) pryd bynnag y bydd Gweinidogion Cymru'n gweithredu unrhyw rai o'u swyddogaethau*. (Ar-lein) Gweddill.gov.wales. Ar gael yn: <https://gweddill.gov.wales/docs/ds/jg/publications/cyp/140501-childrens-rights-scheme-2014-cy.pdf> (Darllenwyd: 2 Ebrill 2019).

Llywodraeth Cymru (2019) *Logo Llywodraeth Cymru*. (image) Ar gael yn: <https://llyw.cymru> (Darllenwyd: 2 Ebrill 2019).

Llywodraeth Cynulliad Cymru (2009) *Getting it right 2009*. (Ar-lein) Dera.ioe.ac.uk. Ar gael yn: <https://dera.ioe.ac.uk/10867/1/091117gettingitrighten.pdf> (Darllenwyd: 2 Ebrill 2019).

Lundy, L. (2007) 'Voice' is not enough: conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child', *British Educational Research Journal*, 33, 6, tt.927-942.

Lyle, S. (2014) 'Embracing the UNCRC in Wales (UK): policy, pedagogy and prejudices', *Educational Studies*, 40, 2, tt.215-232.

MacMath, S. (2008) 'Implementing a Democratic Pedagogy in the Classroom: Putting Dewey into Practice', *Canadian Journal for New Scholars in Education*, 1, 1, tt.1-12.

P4C.com (2019) *P4C logo*. (image) Ar gael yn: <https://p4c.com> (Darllenwyd: 2 Ebrill 2019).

Torbin, J. (2010) 'Seeking to Persuade: A Constructivist Approach to Human Rights Treaty Interpretation', *Harvard Human Rights Review*, 23, tt.1-50.

Trickey, S. a Topping, K. (2004) 'Philosophy for children': a systematic review', *Research Papers in Education*, 19, 3, tt.365-380.

Williams, J. (2013) *United nations convention on the rights of the child in wales*. Cardiff: University of Wales Press.